

eliminat en canviar l'estrofa en la versió de 1878); també Pitarrà: «si m'haguessin vist lo dia / --- de la Concepció, / ab la paperina al cap / de les neules y tot jo, / enllafarnat de la goma / d'aquell suc, i d'aquell dols!» (*Gra y Palla, Singlots* P. II, 220).

Però com que aquest verb coincidí pel sentit amb *enllardar*, se'n produí una forma contaminada *enllafardar* o *llefardar* de la qual ja tenim testimonis en els Ss. xv i xvii (aquell, doncs, constitueix de fet, junt amb el fragment *Cb*, la primera documentació del català *llefre*); en la *Brama dels Llaudadors*, en valencià popular de l'Horta (potser c. 1480): «I ·l temps s'engurguça - y tot m'o sorrega, / amb l'enmescuït - que res no-y afolla, / y l'empollastrit, - y tot s'enllafarda, / i·l met borra 'n bast, - que molt s'acostuma, / y l'u les hi percha, - y l'altre l'albarda, / y de fit a fit - la fita y aguarda / ---» (v. 226).

Ara bé ja hem vist, en un altre article, que els paletes diuen *enllardar* l'empastar els maons amb calç etc. (*LLARD*); en un sentit com aquest últim, tenim *llafardar* («revestir una paret de mescla i preparar-la per eixalbar», val. *DAG.*), en textos valencians des del S. xvii: «tinga l'obligació de fer les bòvedes --- de rajola —barandat doble—, ben *llafardades*», en doc. castellonenc de 1638 (*BSCC* XI, 279); «en la ermita de Pedrell --- se hicieron obras --- de reforma --- se enlisonó y puso rajola fina, *llafardada* de algep, teulan a ús y costum de bon oficial», segons un doc. de 1696; ho comenta Traver (*Ants. CastPna.*, pp. 298 i 310) explicant que el que un doc. de 1730 anomena «bòveda tabicada doble y bien alfarcada de yeso por encima» és el que avui es diu «*llafardada*, en llenguatge vulgar». «*Llefordós*: sucio» (*DAG.*), «brut, greixós» a *Eivissa (AlcM)*.

En fi és versemblant que d'un **lleferrer* deriv. (format amb el sufix viu i corrent *-erut*) resulti per dissimilació un *llefarut* que *AlcM* troba a l'Alt Berguedà per a «tafaner, desitjós de notícies» i en un narrador empordanès de 1923 per a 'gormand, golós' («els parlals són tan *llefaruts*»). Més avall, entre els derivats, poso encara altres mots, algun d'ells important, que resulten d'encreuaments del radical de *llefre* o *lleferut* etc.

També en llengua d'oc tenim la impressió d'un mot mirat amb desfavor pels elements dirigents de l'idioma, i més o menys decadent, car ni figura en els trobadors, ni l'han registrat els lexicògrafs medievalistes. I no obstant, per les seves aparicions repetides i la transmissió a alguns textos del francès del Nord, es comprèn que hi degué ser un mot de vida considerable, dins l'esfera afectiva. La dada més antiga ve del poeta gascò d'Armanhac Pei de Garròs (Laitora, a. 1567): «Itàlia la cobezejada / portan l'enseña è pajerada <'jai arpentée>, / tostem *liphre*, tostem *heyiis* <'replet'>: / labetz jo minjauí pastís, / en ayga de rosas nadauí» (ègloga IV, v. 97), comentada per l'excel·lent filòleg gascò P. Ducamin, *RFGn.* xxxiii, 302, que explica com «gras», afegint-hi les altres glosses intercalades.

El tolosà J. Doujat l'explica, en el S. xvii: «*lifre*: 60

gras, en bon point»; i el seu país i completador Visner hi afegia, en el segle passat, la dita «*lifre coumo l'anquid d'un tais*: potelé, dodu, gras comme les hanches d'un blaireau». El dicc. bearnès de Lespy-R (1887), si bé tot citant l'obra de Doujat, dóna «*lifre*: qui est de bonne mine, potelé» amb el derivat *lifret*, -ete «garçon déluré, jeune fille délurée»; Palay diu que alguns en fan fins i tot «rusé». Per a Baretja-Lavedà dóna Palay *lifàrrou*, -rre «gros mangeur, grosse personne», i el substantiu *lifarro* «bombance, gueule-ton»; formes que, ja per la terminació, semblen orientar-nos cap al basc.

No és mot merament local: n'hi ha dades esparses a tota l'amplada occitana. Car Sauvages porta *lifre* «joli, gai, joyeux; on le dit aussi d'un mets délicat»; i el *TdF*, que recull de més a més una variant *liefre*, no localitzada, dóna cites de *lifre* «brillant d'enbonpoint, potelé, dodu, qui a bonne mine», en A. Arnavielle (que era d'Alès, en el Gard), i en P. Fesquet (que no ens diu d'on era però *Fesquet* és un poble del Gard): «que sies galhardo, moun amour, / agradanto e *lifro* toujour!»; en el Roergue *lemfret*, *lèfre* i *lefret* «gourmet, friand ---» (Vayssier, s. v. *lèmpe*); i a Barceloneta dels Alps *lèfra* «gourmand, friand, délicat», amb una -a que no ens sobtarà massa si observem que només ho dóna com a substantiu femení (o sigui que deuen dir «es una *lèfra*» també parlant d'homes) i *alefri*, -la, adj. «devenu gourmand»².

En canvi podem afirmar que no pertany als dialectes d'oïl, si bé se n'hi troba alguna aparició escadussera, sens dubte acarrossada des de la llengua d'oc: «Si Mort est *lieffre*, et ses faits desreglez, / si est Amour dangereux et farouche» en Jean Le Maire de Belges (1473-1525); però bé hem de creure a Delboulle quan ens el posa entre els «mots obscurs et rares», i hi afegeix un *liffrée* 'mossada, bocí' («lippée») altre hapax d'un text del S. xvii (*Rom.* xxxiii, 565); Schuchardt assenyala un fr. ant. *louffre*, *lufre*, *lafre* 'golafre' («fresser», *ZRPb.* xxxi, 21), en una nota sense detalls, els quals no sabem d'on treu i en tot cas deuen ser rarament documentats; ens apartem ja del significat i de la forma amb un *neffres* 'llavis' del «Poème moralisé sur les propriétés des choses» (S. xiv, p. p. G. Raynaud, *Rom.* xv, 483), on almenys hi ha d'haver confusió i suma amb *NAFRA*, mot ben independent.³

Realment fou M-Lübke qui suggerí que vinguessin d'un mot alt-alemany un grupet de mots de dialectes alt-italians, estranys a la llengua literària i comuna, i que significuen no pas 'golut' ni res d'adjectiu sinó simplement 'llavi': toscà i genov. *lerfie*, *lerfu*, que en un parell de localitats del Tessí o limítrofes apareix transposat com *lefri*, *lefre* (*REW*₁, 4967); certament hi ha també algunes variants (part 2 de l'article) amb terminació sense *r*, evidentment manllevades de dialectes suís-alemanys (cf. nota a la p. 902a del *REW*₁ etc.), i entre aquestes en cita una on el mot pren el sentit de 'llaminer'. Fa l'efecte que tot aquest article estava encaminat a salvar o justificar l'etimologia alt-alemanya que Diez donava del fr. *balafre* 'xiribec' (ben dubtosa per cert) i que ell mateix havia acceptat,